

میراث

بازدید از اتاق کار فرح دیبادر نیاوران

بخشی از کاخ نیاوران که شامل دفتر کار فرح دیبا، همسر پهلوی دوم بود، به تازگی برای بازدید عموم بازگشایی شده‌است. مدیر کاخ موزه نیاوران با اعلام این خبر به همشهری می‌گوید: «به‌دلیل معماری کاخ نیاوران که به شکل تودرتو ساخته شده، تاکنون امکان بازدید از بخشی از فضاهای اختصاصی برای بازدیدکنندگان وجود نداشت، با تأمین راهنمایان موزه و تجهیزات حفاظتی، بخش دیگری از کاخ‌موزه که شامل اتاق کار همسر پهلوی دوم است، برای بازدید عموم بازگشایی شده‌است.» شهرود امیرانتخابی درباره علت بسته‌بودن این اتاق می‌گوید: «علت اینکه این بخش از کاخ امکان بازدید نداشت، به معماری کاخ و تودرتو ساخته‌شدن اتاق‌هاست. بازدیدکنندگان نمی‌توانند از دری وارد و از در دیگر خارج شوند. این موضوع به نیروهای راهنما و تجهیزات امنیتی بیشتری نیاز داشت که تاکنون فراهم نبود و در نتیجه این بخش فقط در اختیار پژوهشگران یا کارشناسان مجموعه کاخ‌نیاوران قرار داشت.»

برای بازگشایی این بخش اختصاصی کاخ‌موزه، چندین وسایل درست مانند عکس‌های موجود مستند شده‌است. امیرانتخابی ادامه می‌دهد: «مرمت وسایل اتاق از جمله لوسترها، تلفن روی میز، فرش و همه جزئیات اتاق انجام شده و تمام وسایل درست مانند عکس‌ها به شکل مستند و موبه‌مو قرار گرفته‌است.» امیرانتخابی با تأکید بر اینکه این بخش از کاخ‌موزه نیاوران بخشی از تاریخ معاصر است، می‌افزاید: «کاخ نیاوران محل زندگی پهلوی دوم و خانواده او بود و از این‌رو برای درک آن برهه از تاریخ لازم است تمام بخش‌های کاخ در معرض دید مخاطبان قرار بگیرد؛ یعنی مخاطب موزه همانطور که از اتاق خواب‌ها و اتاق لباس و دیگر فضاهادین می‌کند، بتواند از اتاق کار هم بازدید کند. هم‌اکنون اتاق لایلا پهلوی، دختر پهلوی دوم به‌دلیل کمبود نیروی راهنما و تجهیزات امنیتی همچنان در معرض بازدید مخاطبان قرار ندارد.» مدیر کاخ‌موزه نیاوران می‌گوید: «اتاق کار پهلوی دوم چند سال پیش به‌مدت محدودی بازدید داشت اما به دلایلی که گفتیم امکان بازدید گرفته شد. در تلاشیم به‌زودی امکان بازدید از این اتاق نیز برای بازدیدکنندگان فراهم شود و مخاطبان با مجموعه کاملی از تاریخ معاصر روبه‌رو شوند.»

منابع طبیعی

مجید جباری، روزنامه‌نگار

زال‌ترین چشمه ایران

در دل کوچه‌پایه‌های اشترانکوه، جایی میان روستاهای بیدستانه و تیان از توابع شهرستان ازنا، چشمه‌ای جریان دارد که نه به آهستگی، بلکه با فوران ناگهانی سر از زمین بیرون می‌کشد. چشمه زال و رازلود تیان هر سال در آغاز بهار متولد می‌شود و فقط چندماه بعد، درست همانگونه که آمده، ناگهان ناپدید می‌شود.

چشمه تیان با دهانه‌ای به قطر ۳ تا ۴ متر و عمق حدود همت‌ری یکی از پدیده‌های کم‌نظیر زمین‌شناسی در ایران به شمار می‌رود. آب این چشمه آنچنان شفاف است که کف گودال سنگی آن به‌وضوح دیده می‌شود. اما آنچه این چشمه را خاص می‌کند نه زلالی، بلکه زمانبندی مرموز حضور و غیبت آن است. این چشمه معمولاً از اوایل بهار فوران می‌کند و تا اواخر تابستان جریان دارد، اما با شروع پاییز یکباره خشک می‌شود.

فوران ناگهانی، چشمه تیان را به جاذبه‌ای طبیعی تبدیل کرده و بهترین زمان بازدید از آن فصل بهار به‌ویژه اردیبهشت‌ماه است. در این‌روزها چشمه پرآب است و مناظر اطراف آن نیز خوندنمایی می‌کنند؛ اما نکته قابل توجه این است که از اواسط یا اواخر تابستان، این چشمه ناگهان خشک می‌شود و این تناوب باعث شده که چشمه تیان به یکی از نادرترین چشمه‌های فصلی ایران تبدیل شود.

چنین پدیده‌هایی در نقاط مختلف ایران مشاهده می‌شوند، به‌عنوان مثال، چشمه باداب سورت در مازندران و چشمه‌ای در تهران نمونه‌هایی از چشمه‌های فصلی با فورانی هستند که به‌واسطه شرایط زمین‌شناسی ویژه، جریان آب آنها در فصل‌های خاصی شدت می‌گیرد یا کاهش می‌یابد. در مورد چشمه تیان، ساختار زمین‌شناسی منطقه و وجود گسل‌ها و شکستگی‌ها در سنگ‌های اطراف باعث می‌شود که آب‌های زیرزمینی در زمستان و اوایل بهار جمع شوند و سپس با افزایش فشار، در فصل بهار یکباره فوران کنند.

کارشناسان احتمال می‌دهند این امر ناشی از ذوب‌شدن برف‌های اشترانکوه و تونل‌های زیرزمینی باشد؛ درواقع آب برف‌ها در این محل از زمین فوران می‌کند و این چشمه منحصر به‌فرد را شکل می‌دهد. با سردشدن هوا و بارش برف در اواخر تابستان و اوایل پاییز در اشترانکوه، این چشمه نیز تا دوره ۱۰ سال آینده خشک می‌شود. این ویژگی سبب شده‌است که تیان یکی از چشمه‌های فصلی و طبیعی مرموز محسوب شود.

تخصیص ۱۷۰۰میلیارد تومان اعتبار برای پروژه‌های آبرسانی مازندران
حیدر داوودیان، مدیرعامل آب منطقه مازندران: ۱۷۰۰میلیارد تومان برای پروژه آبرسانی غرب استان تخصیص داده شد. طول کل خط انتقال پروژه حدود ۲۳کیلومتر است که باید به نخستین مخزن آبرسانی داخل شهر متصل شود.

کوچ ۴۰هزارساله

منحصر به‌فردترین کوچ عشایر در جهان با قدمت بیش از ۴۰هزار سال در منطقه اورامانات آغاز شده است

گزارش

روزنامه‌نگار

اهالی روستاهای اورامانات کرمانشاه از نیمه بهار، سبک زندگی خاصی را آغاز می‌کنند که در جهان نظیر آن پیدا نمی‌شود: کوچ هوارنشینی. فرهنگ‌های فارسی «هوارنشینی» را کوچ عمودی از پایین به بالای کوه معنا می‌کنند؛ نوع خاصی از کوچ برای تأمین آب اهالی و دام‌هایشان است، نه مانند دیگر عشایر این سرزمین کوچی برای تأمین علوفه دام. هوارنشینی از ۱۵اردیبهشت آغاز می‌شود و تا اواخر تابستان ادامه دارد.

کوچ برای آب

از کوچ هوارنشینی منطقه اورامانات در غرب کشور نمی‌شود به‌سادگی گذشت؛ کوچی که به نوعی سبک زندگی اهالی روستاهای اورامانات است، درست وقتی ۴۵روز از آغاز بهار می‌گذرد، برای همین بهتر است قبل از آن تعاریف متداولی از کوچ قشلاق و بیلاق، کوچ برای تأمین علوفه یا با کوچ‌هایی را که چند روز طول می‌کشند کنار بگذاریم. نخستین تفاوت از مسیر کوچ خودش را نشان می‌دهد. عشایر معمولاً از یک منطقه به منطقه‌ای دیگر در مدت ۱۰ تا ۱۵روز کوچ می‌کنند، اما کوچ وقتی به اورامانات و هوارنشینی می‌رسد، راهی عمودی در دل کوه با شیب تند پیش رو نمایان می‌شود. روستاهای اورامانات در دل کوه‌ها قرار دارند. کوچ از دامنه به ارتفاع انجام می‌شود، آن هم نه در مدت چند روز، بلکه در مدت ۴ ساعت و این هم وجه تمایز دیگر این کوچ است. اصل تفاوت هوارنشینی که آن را به نوعی سبک زندگی که از گذشته تاکنون ادامه داشته، تبدیل کرده، دستیابی به منابع آب برای اهالی و دام‌هاست، و گر نه در تمام منطقه اورامانات در پای کوه و دامنه به اندازه کافی علوفه برای دام عشایر هست.

آب چشمه سه‌م یاغ است

حتی اگر به اورامانات کرمانشاه سفر نکرده باشید، با تصور منطقه‌ای کوهستانی این نکته به ذهن می‌رسد که خبری از کمبود آب نیست، اما تعامل مردم اورامانات با طبیعت از گذشته شکل و شمایل دیگری داشته و معتقدند منابع آبی هم برای باغ‌هاست، هم برای دام و هم برای اهالی.

مدیر اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شهرستان پاوه و پژوهشگر میراث ناملموس کرمانشاه درباره اینکه چطور بهره‌مندی از منابع آبی کوچ هوارنشینی را شکل داده به همشهری می‌گوید: در بالادست روستاهای کوهستانی اورامانات، سرچشمه آبی وجود دارد که در زبان محلی به آن «سرچم» می‌گویند. طبیعی است که در فصل بارش، یعنی در نیمه دوم سال، باغ و دام و آب آشامیدنی اهالی از همین سرچم‌ها تأمین می‌شود، اما به انتهای فصل بارش‌ها که می‌رسیم، آب سرچم کم می‌شود. اهالی آب چشمه را سه‌م یاغ‌ها و درختان می‌دانند و خودشان راهی ارتفاعات می‌شوند تا در بالادست کوه برای خود و دام‌هایشان آب تأمین کنند. انتهای فصل بارش در اورامانات نیمه اردیبهشت است که هوارنشینی آغاز می‌شود و تا پایان تابستان ادامه دارد. هوارنشینی تنها کوچ عشایر در کشور است که ابتدا و انتهای آن با جشن همراه است.

عزیز مصطفایی ادامه می‌دهد: مردم روستاهای اورامانات در نیمه اردیبهشت با برگزاری جشن «کوسما» یا «میراب» با سخاوت تمام تصمیم می‌گیرند که آب سرچشمه را به یاغ‌ها هدیه کنند و خودشان به همراه دام‌هایشان راهی ارتفاعات می‌شوند. در روستا حتی یک نفر هم باقی نمی‌ماند و همه راهی کوچ هوارنشینی می‌شوند. فقط میراب در روستا می‌ماند تا آب چشمه را بین یاغ‌ها تقسیم کند. روستاهای اورامانات در دره‌هایی با شیب تند شکل گرفته‌اند. در بالای دره یا همان ارتفاعات کوه، مناطقی برف‌گیر و غارهایی وجود دارد که محل ذخیره برف شده‌اند و آب مورد نیاز اهالی و دام را تأمین می‌کنند.

هوارنشینی، قربانی توسعه

در روزگار توسعه و ساخت‌وساز سد و لوله‌کشی آب کم و بیش ارتباط انسان با طبیعت پیرامونش کمرنگ شده‌است. این اتفاق با ساخت سد داریان در ۲۵کیلومتری شمال غربی پاوه سبب شد که هوارنشینی در چند روستای پاوه به‌دلیل قطع ارتباط با ارتفاعات بالادست روستا دستخوش تغییراتی شود. منصور جعفری، از اهالی روستای هیچج شهرستان پاوه به

قدمت

۴۰,۰۰۰ سال

شروع کوچ هوارنشینی

روز از آغاز بهار

تعداد هوار

۱۹۴ هوار

گلستان در مسیر توسعه کشاورزی پایدار

ابراهیم هزارجریبی، رئیس سازمان جهادکشاورزی گلستان: توسعه کشت پنبه در استان به‌عنوان یکی از محصولات استراتژیک و با ارزش‌افزوده بالا در دستورکار جدی سازمان قرار دارد. برای پایداری تولید کندم نیز پیگیر به‌کارگیری شیوه‌های نوین کاشت و بهره‌گیری از ارقام اصلاح‌شده هستیم.

به گفته عزیز مصطفایی پژوهشگر میراث ناملموس کرمانشاه، این شیوه زیست هوشمندانه (هوارنشینی) دست کم به ۴۰هزار سال قبل برمی‌گردد، یعنی از همان زمانی که انسان توانسته در این منطقه زندگی کند

راهکارهای تأمین آب در بالادست

هوارنشینان از گذشته تاکنون برای تأمین منابع آبی خود در ارتفاعات به دانش تجربی رسیده‌اند؛ اتفاقی که همسو با طبیعت است. مدیر اداره میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شهرستان پاوه و پژوهشگر میراث ناملموس کرمانشاه به ۲راهکار اشاره می‌کند و می‌گوید: راهکاری هست به نام «قم» که در آن هوارنشینان وسط یک کنده درخت تنومند را خالی و به شکل ظرف بزرگ چوبی درست می‌کنند و برف‌هایی را که از کوه یا غار‌ها می‌آورند داخل آن می‌ریزند. برای اینکه این برف‌ها دیرتر آب شوند آن را «پرزس» می‌کنند، یعنی روی برف‌ها را با گیاهان خوشبوی چنور یا ترکه‌های بلوط می‌پوشانند. در پایین دست این حفره چوبی قم (ظرف مخصوص آب‌شخور دام‌ها) را قرار می‌دهند تا آبی که به مرور داخل کنده آب می‌شود برای مصرف دام استفاده شود.

برای تأمین آب آشامیدنی هوارنشینان هم زنان تکه‌های یخ را به شکل قلب از یخچال‌های طبیعی در دل غار‌ها برش می‌زنند و با خود می‌آورند. تکه‌های یخ را روی آتکه سنگ می‌گذارند و قسمت نوک‌تیز یخ را به سمت شیب پایین قرار می‌دهند تا زمانی که یخ آرام‌آرام آب می‌شود، آب به مرور وارد ظرفی که زیر آن قرار گرفته شود. هوارنشینان در بالادست سکونتگاه دائمی دارند؛ خانه‌هایی که به‌صورت خشکه‌چین ساخته شده و سقف ندارد.

مصطفایی ادامه می‌دهد: زمانی که هوارنشینان به ارتفاعات می‌رسند، روی سقف خانه‌ها را با گیاهان معطر می‌پوشانند و گیاهان معطر خشک‌شده را جمع می‌کنند و با خود به روستا می‌برند تا علوفه دام‌هایشان باشد.

پایان هوارنشینی: جشن شکرگزاری میوه

پایان هوارنشینی، یعنی اواخر تابستان و آغاز بارش با برگزاری جشن شکرگزاری میوه‌ها همراه است. هوارنشینان دوباره به روستاهای اورامانات بازمی‌گردند. در حال حاضر ۱۹۴هوار در اورامانات کرمانشاه و کردستان وجود دارد و فعال‌ترین هوار در منطقه هانیه پالنگان بین کردستان و کرمانشاه است. به گفته عزیز مصطفایی، پژوهشگر میراث ناملموس کرمانشاه، این شیوه زیست هوشمندانه دست کم به ۴۰هزار سال قبل برمی‌گردد، یعنی از همان زمانی که انسان توانسته در این منطقه زندگی کند.

به روستا رسیده، اما فرهنگ زندگی این منطقه همین کوچ هوارنشینی مانند سابق انجام نمی‌شود. سد داریان راه

فاروق بابایی، از اهالی روستای نورسیاب پاوه هم به همشهری می‌گوید: در روستاهای مرزی پاوه همچنان کوچ هوارنشینی به قوت خود باقی است، اما در روستاهایی که با سد داریان همسایه شده‌اند هوارنشینی چندان رونقی ندارد و دسترسی به‌ار ارتفاعات از اهالی روستا گرفته شده است.

گردشگری

لغوروادید ادامه دارد

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی در حال نهایی‌سازی فرایند لغوروادید با مصر است. سال گذشته نیز به‌صورت یکجانبه لغوروادید برای اتباع ۳۳کشور اجرایی شد تا تسهیل در رفت‌وآمد گردشگران خارجی انجام شود. همچنین در حال حاضر گردشگران ایرانی می‌توانند بدون روادید به ۴۴کشور سفر کنند.

در سال‌های اخیر، وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی برای جذب بیشتر گردشگران خارجی اقداماتی انجام داده است.

رئیس جامعه تورگردانان کشور با اشاره به پیشینه تاریخی لغوروادید بین ایران و ترکیه به همشهری می‌گوید: «بیش از ۱۰۰سال است که با ترکیه لغو ویزا هستیم. سالانه چه تعداد گردشگر ترکیه‌ای به ایران سفر می‌کنند و چه تعداد گردشگران ما به این کشور می‌روند؟ چرا رابطه معناداری بین آن وجود ندارد؟»

مصطفی شفیع‌ی شکیب عنوان می‌کند: «اگر تنها لغو ویزا کارگشا بود، از ۴۰۰۳۰کشوری که لغو ویزا شدند باید تعداد زیادی از گردشگران خارجی به ایران سفر می‌کردند؛ البته گردشگران خارجی به کشور سفر می‌کنند، اما بعد از لغو ویزای بیش از ۴۰کشور، آن استقبال‌کی که باید، صورت نگرفته است؛ در حالی‌که به گردشگران خارجی اعلام شده که اگر به ایران سفر کنند روی اسپیورشان مهر ورود نخواهند زد.»

او معتقد است: لغو ویزا برای حضور تعداد زیادی از گردشگران خارجی به ایران کافی نیست و در عین حال تأکید می‌کند: «البته لغو ویزا تصمیم بسیار درستی است، اما لازم است که مسئولان ارتباطات خود را با کشورهای دیگر بیشتر کنند.»

تبلیغات گسترده

بر مبنای سند تحول دولت چهاردهم، تکلیفی ملی برای افزایش دوبرابری ظرفیت زیرساخت‌های گردشگری تا پایان دولت در دستور کار قرار گرفته است. بر این اساس، وزارت میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با تأسیس معاونت سرمایه‌گذاری و ۱۳اداره کل تخصصی، اقدامات بنیادینی را در مسیر جذب سرمایه و توسعه زیرساخت‌ها آغاز کرده است. یکی از اقدامات لغو روادید برای جذب گردشگر خارجی است. رئیس جامعه تورگردانان کشور معتقد است برای جذب گردشگر خارجی لازم است اقدامات دیگری هم صورت بگیرد. مصطفی شفیع‌ی شکیب در این رابطه می‌گوید: «تبلیغات گسترده‌ای برای جذب گردشگر خارجی توسط دولت باید صورت بگیرد. وقتی توریست به ایران می‌آید، پول زیادی وارد کشور می‌شود و ایجاد اشتغال‌زایی می‌کند. درواقع اقتصاد کشور برونق می‌شود و آورده زیادی برای کشور دارد؛ در حالی‌که چیزی از کشور خارج نمی‌شود.» او عنوان می‌کند: «دولت صحبت‌های زیادی برای جذب گردشگر می‌کند، ولی در عمل ضعف‌هایی وجود دارد. به‌نظر من، دولت برای جذب گردشگر خارجی باید هزینه بیشتری انجام دهد.» رئیس جامعه تورگردانان کشور با ذکر مثالی به ظرفیت‌های بالای کشور در جذب گردشگر خارجی اشاره می‌کند و می‌گوید: «جمهوری آذربایجان از نظر جذب گردشگر چیز خاصی ندارد. اگر شهر باکورا فاکتور بگیرد، متوجه می‌شود که جذابیت خاصی برای گردشگران خارجی ندارد؛ حتی خود باکورا از نظر اقامت قابل مقایسه با شهر تبریز، ارومیه و اردبیل ما نیست.»

طبق اعلام وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی شهروندان عربستان، قطر، امارات، بحرین، کویت و لبنان (کشورهای حاشیه خلیج‌فارس و خاومئانه)، روسیه (فقط به‌صورت گروهی)، ازبکستان، قرقیزستان و تاجیکستان (کشورهای همسایه و حوزه تمدنی قفقاز)، تونس، تانزانیا، موریتان، زیمبابوه، موریس و سیشل (کشورهای آفریقایی و مسلمان)، ژاپن، اندونزی، مالزی، سنگاپور، ویتنام، کامبوج و برونئی (کشورهای شرق آسیا)، برزیل، مکزیک، پرو، ونزوئلا و کوبا (قاره آمریکا)، کرواسی، صربستان، بوسنی و هرزگوین و بلاروس (کشورهای اروپای شرقی)، هندوستان و کشورهای عضو بریکس بدون روادید می‌توانند به ایران سفر کنند. بیش از این وزیر میراث‌فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی با اشاره به سیاست تسهیل ورود گردشگران خارجی پیشنهاد داده بود دبیرخانه دی‌هشت (کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصاد ۸کشور در حال توسعه) با فوریت، موضوع لغو متقابل روادید میان کشورهای عضو را در دستور کار قرار دهد؛ زیرا این اقدام برای ارتقای هم‌افزایی گردشگری منطقه‌ای مؤثر خواهد بود.

سیدرضا صالحی‌امیری همچنین تأکید کرده بود راندازی پایگاه داده‌ای جامع از فرصت‌های سرمایه‌گذاری، برگزاری تورهای مشترک، ایجاد دفتر منطقه‌ای گردشگری دی‌هشت و توسعه خطوط پروازی میان کشورهای عضو، اجزای اصلی نقشه راه پیشنهادی جمهوری اسلامی ایران برای تبدیل دی‌هشت از سازمانی واگن گونه به شبکه‌ای منسجم و راهبردی است.

